

PELLERVON KIRJASTO N° 2

PIENIVILJELYS

JA

OSUUSTOIMINTA

KIRJOITTANUT

HANNES GEBHARD

HELSINGISSÄ

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

HELSINGISSÄ,
SUOMAL. KIRJ. SEUR. KIRJAPAINON OSAKEYHTIÖ,
1900.

881497

Mikä on pikkuviljelijä, mikä suurviljelijä?

Tähän kysymykseen vastaaminen on jo kauvan tuottanut vaikeuksia kansantaloustieteen tutkijoille. Ei ole siis kummaa, jos meilläkin kuulee sellaisissakin piireissä, joita pidetään asiantuntijoina, mitä erilaisimpia selityksiä sille, jopa sellaisiakin väitteitä, että Suomessa muka kaikki ovat suurviljelijöitä, taikka myöskin että meillä ei ole muuta kuin joku harva suurviljelijä.

On käytetty useita mittakaavoja viljelyksen suuruutta luokitellessa. Luonnollisesti on koetettu käyttää *pinta-alaa* yhteisenä mittana; toiset ovat luulleet voitavansa ratkaista kysymyksen ottamalla määrääjäksi viljelykseen tarvittavien *työaseitten* laadun ja luvun, käytetäänkö lapiota vai auraa ja montako auraa (tai hevosparia) j. n. e.; vielä toiset ovat panneet *lehmäluvun* määrääjäksi ja vihdoin on nähty tilan *hintaakin* koetettavan asettaa yhteiseksi mittakaavaksi.

Tämä kirjoitus pidettiin esitelmänä »Pellervopäivillä» viime tammikuun 29 p., ja painatetaan nyt muutamilla vähäarvoisilla muutoksilla.

Kaikki nämät metodit ovat kumminkin riittämättömiä, jos tahtoo eri oloihin ja eri aikoina sopivaa selvitystä. Sillä esim. 20,000 markan tila voipi yhdessä osassa maata olla suuri, toisessa verrattain pieni; ja lehmiä taasen voipi toisella olla suuri luku huonoja, toisella vähempi luku, mutta hyviä. Näitä mittakaavoja ei voi siis hyväksyä kaikkialla, kaikissa oloissa ja eri aikoina päteviksi. Niiden riittämättömyys riippuu etupäässä siitä, että ne koettavat hakea selvitystä ulkonaisista esineistä, eikä ihmisestä, viljelijästä itsestään.

Uudempi kansantaloustiede, joka yhä enemmän on ruvennut ottamaan huomioon psykologista näkökohtaa, on viime aikoina tullut yksimieliseksi siitä, että suur- ja pieniviljelijän varsinainen tunnusmerkki on haettava *siitä yhteiskunnallisesta asemasta, jonka maatila tai maanviljelys antaa omistajalleen tai viljelijälleen*. Toisin sanoen henkinen ja ruumiillinen työ eroittaa pääasiassa suurviljelijän pieniviljelijästä.

Suurtiloilla tai suurviljelyksillä ymmärretään siis tämän mittakaavan mukaan niitä, jotka ovat niin suuria, että jo niiden *johdosta* on kyllin työtä ainakin yhdelle miehelle, niin että hän ei tee ruumiillista työtä. Sellaisella tilalla toimittaa tietysti palkkaväki kaiken ruumiillisen työn. Sellaisen tilan omistaja tai viljelijä omistaa, tai voipi omistaa korkeampaa sivistystä ja sellaiset muodostavat maaseudun n. s. *yläluokan*.

Pieniksi maanviljelyksiksi sanan laveam-

massa merkityksessä taas sanotaan sellaisia, jotka tarjoavat omistajalleen tai viljelijälleen täydellisen ja itsenäisen toimeentulon, mutta joiden omistaja tai viljelijä *itse tekee myöskin ruumiillista työtä* ja kuuluu siis *talonpoikaisluokkaan* sanan varsinaisessa merkityksessä. Tämä luokka jaetaan tavallisesti kahteen pääryhmään, nimittäin suurempiin talonpoikaistiloihin, joita usein kutsutaan keskikokoisiksi maanviljelyksiksi, joiden viljelijät säännöllisesti pitävät palkkaväkeä, vaikka itsekkin tekevät ruumiillista työtä, ja pienempiin talonpoikaistiloihin, joiden viljelijät hoitavat tilansa tai viljelyksensä pääasiallisesti omalla ja perheensä työllä, eivätkä voi pitää ainakaan säännöllisesti sanottavaa palkkaväkeä.

Alapuolella näitä pieniä maanviljelyksiä, jotka kumminkin ovat itsekannattavia, ovat n. s. palstaviljelykset, jotka ovat niin pieniä, että ne eivät voi elättää ja täydessä toimessa pitää maalaisperhettä, jonka siis täytyy käydä ansiotyössä, tai muulla tavoin toiselta taholta hankkia osan elatuksestaan.

Tällä tavoin tavallisesti tieteessä määritellään erikokoiset viljelykset ja tilat. Luonnollisesti nämät rajat eivät aina ole yksityiskohdissa varmasti huomattavissa.

Lähtekäämme nyt tarkastamaan millä tavoin näiden erikokoisten viljelysten yhteiskunnallista ja taloudellista merkitystä esitetään.

Katselkaamme ensiksi niiden asemaa ja merkitystä *yhteiskunnallisessa* suhteessa.

Yhteiskunnallisessa suhteessa esitetään *suurtilojen* etua siinä, että ne myöntävät omistajalleen tai viljelijälleen tilaisuuden ottamaan osaa korkeampaan valtiolliseen elämään, kuten rupeamaan korkeihin virkoihin, jotka monessa maassa ovat palkattomia tai aivan pienellä palkkiolla varustettuja, ne takaavat maanviljelykselle itsenäisen ja asiata ymmärtävän etujensa valvojan eduskunnassa ja hallituksen edessä, sanalla sanoen, ne pitävät huolta siitä, että kaupungit eivät tykkäänään pääse vallalle nykyajan politikassa. Jopa Englannissakin, missä kuten tunnettu teollisuus ja kaupunkien elinkeinot yleensä ovat päässeet niin suuressa määrässä voitolle, on maaseudun aristokratialla erittäin tärkeä sija valtiollisessa elämässä.

Mutta toiselta puolen suurtilat voivat tulla koko seutunsa turmelukseksi, ensiksi jos niiden omistajilla ei ole niitä ominaisuuksia, jotka todellinen aristokratia sanan hyvässä merkityksessä omistaa, ja toiseksi jos ne laajentuvat kovin suuriksi tai jos niitä ilmestyy kovin monta yhdelle seudulle, niin että itsenäinen talonpoikaisluokka häviää tai arveluttavassa määrässä vähenee ja sen sijaan kasvaa riippuvassa asemassa tai osaksi kurjuudessakin elävä maanviljelystyöväen luokka.

Talonpoikaisen kansanluokan suuri yhteiskunnallinen merkitys on kaikkina aikoina tunnustettu. Talonpoikaisluokka muodostaa kansan keskisäädyn pääosan. Jokainen kansa, joka voi iloita suurilukuisesta ja varak-

kaasta talonpoikaisluokasta, omistaa suuren määrän taloudellista ja valtiollista voimaa ja vastustuskykyä. Jos talonpojilla ei ole kovin paljon velkaa, on heillä varmasti turvattu, oman työnsä kautta saavutettu toimeentulo ja sellaisista elämänehdosta kasvaa ajatustavan todellinen riippumattomuus ja itsenäisyys. Nuo polvesta polveen perittävät talonpoikaistilat muodostavat parhaita kotipaikkoja perhe- ja kunnalliselle elämälle. Perheen patriarkallisessa työjärjestyksessä kasvatetut ja ammatissaan voimistuneet talonpoikaispojat muodostavat parhaimmiston sitä kansalaistulvaa, joka alituisesti maalta muuttaa kaupunkeihin, antaaksensa uutta verta sivistyneelle luokalle.

Toiselta puolen täytyy kuitenkin myöntää, että se verrattain ahdas piiri, jossa talonpoikaiselämä liikkuu, voipi usein supistaa talonpoikain käsitysten näköpiiriä, niin että heissä pääsee jommoinenkin tietämättömyyden ja — sanan huonossa merkityksessä — vanhoilla oljaisuuden itsekylläisyys vallalle, ellei paikkakunnalla ole muita ammattilaisia, jotka voivat tarjota virkistävää syysäystä.

Palstaviljelysten yhteiskunnallinen merkitys on siinä, että ne ovat jonkunlaisena väliasteena tai n. s. portaana, jota myöten tilattomain on mahdollisuus päästä isompien tilojen omistajaksi, kohota työmiehestä talonpoikaissäättyyn. Mutta jos jollakin seudulla on syntynyt isompi määrä tällaisia palstaviljelyksiä, niin että niiden omis-

tajille ei ole riittämään asti työansiota tarjolla isommilta tiloilta tai teollisuuslaitoksista, se on, missä palstatilat ovat muuttuneet kääpiömaanviljelyksiksi, siellä tulee tällainen maanomistus kansan hyvinvoinnin pahimmaksi ehkäisijäksi, koska se sitoo turpeeseen suuren joukon kansalaisia, joita se ei kykene elättämään. Sen vuoksi ne, jotka voivat, joilla on vähänkään voimia ja yritteliäisyyttä, siirtyvät muualle, jättäen huonoimmat perheenjäsenet useinkin kurjimpaan riippuvaisuuteen varakaammista, jotka voivat käyttää hyväkseen heidän avuttomuuttaan.

Tätä erikokoisten viljelysten ja tilain *yhteiskunnallista* merkitystä ei ole aina kyllin otettu huomioon, vaan on katsottu yksipuolisesti niiden *taloudelliseen* merkitykseen, siihen kuinka paljon ne tuottavat.

Tässä on meidän erottaminen kaksi näkökohtaa, nim. maanviljelyksen tuottama *bruttotulo* ja sen *nettovoitto*. Näistä molemmista on kysymys maanviljelyksen *bruttotulosta*, siitä, kumpiko järjestelmä, suurviljelyskö vai pikkuviljelys, tuottaa *viljeltyyn alaan nähden* enemmän elantotarpeita, kansantaloudelliselta eli koko yhteiskunnan kannalta katsoen tärkeämpi. Kauvan on oltu selvillä siitä, että pikku-viljelys tuottaa paljoa enemmän kuin suurviljelys, Pikkuviljelijä pitää nim. alaansa nähden paljoa enemmän karjaa kuin suurviljelijä, ja tämän kautta voi pieniviljelijän maa saada tasaisemmin luon-

nollista lantaa. Toiseksi on tunnettu, että kuta pienempi maanviljelys on, sitä tarkemmin viljelijä käyttää hyväksensä koko maatilkkunsa, olkoon se kuinka karuinen tahansa. Tämän havaitseminen pakotti jo 1700-luvun lopulla etevän englantilaisen maanviljelystalouden tutkijan ja suurviljelyksen ihailijan, ARTHUR YOUNGIN, Ranskassa matkustaessaan, tunnustamaan vastoin entistä oppiaan: „Olen nyt nähnyt sen taikavoiman, joka muuttaa hiekan kullaksi, kalliit puutarhoiksi!“

Näistä viittauksista selviää se tosiasia, että ne maat, missä pikkuviljelys on yleinen, voivat itse hankkia elantotarpeita paljoa suuremmalle väestölle kuin suurviljelysten maat. Kun väestö alituisesti kasvaa, on luonnollista, että se maanviljelysmuoto, joka maasta voi luoda enimmin elantotarpeita, tulevaisuudessa tulee voittamaan yhä enemmän alaa. Selvimmin tapahtuu tämä asteittainen kehitys Amerikassa, joka aina mainitaan esimerkkinä suurviljelyksen luvatususta maasta. Höyryaurakoneilla varustettujen jättiläisviljelysten pinta-ala vähenee nimittäin vähennemistään ja monet niistä ovat viime aikoina tehneet vararikon.

Kysymyksellä maanviljelyksen bruttotulosta on pääasiallinen merkitys kansan elantotarpeitten määrää tarkastaessa. Sitä vastoin viljelyksen *nettovoitto*, sen *kannattavaisuus*, on pääasiana arvostellessa *yksityisen* maanviljelyksen taloutta. Tässä on oltu kauvan ja ol-

laan osaksi vielä nytkin, varsinkin meillä, sitä mielipidettä, että suurviljelys muka ehdottomasti kannattavuudessa voittaa pikkuviljelyksen. Mutta tätä oppia on meidän päivinämme otettava vastaan varovaisuudella. Se on sekin dogma, uskonkappale, ja dogmilla on usein se vika, että ne voivat vanhettua.

Kuinka on tämä uskonkappale suurtilojen paremmasta kannattavuudesta syntynyt?

Se on tietysti historiallisten olojen synnyttämä ja se on luonnollisesti saanut kannatusta useimmissa maissa vissinä aikoina. Mutta valtavammin se pääsi voimaan Englannissa 18:nnellä vuosisadalla ja 19:nnen vuosisadan alkupuoliskolla.

Englannissa oli maa jo varemmin aikoina joutunut verrattain suuressa määrässä harvalukuisen ja mahtavan aateliston käsiin. Tämä aatelisto oli varemmin pitänyt tiloillaan suuren joukon pieniä vuokramiehiä, meidän torppareitamme vastaavia, mutta sitä myöten kuin metsät vähenivät ja viljanhinnat (1700-luvun alkupuolella) suuressa määrässä alenivat, he koettivat parantaa talouttaan sillä, että he poistivat noita pienempiä vuokraajia, yhdistivät emätalon viljelykseen heidän viljelyksensä ja hävittivät heidän asuntonsa sekä vuokrasiivat koko suurviljelyksensä mieluummin yhdelle suurelle vuokraajalle. Tästä oli alussa silmännähtävää hyötyä. Suurtilalliset saivat näet silloin suurviljelyksiensä vuokraajiksi eteviä, sivistyneitä miehiä, jotka, vuokraajia kun

olivat, panivat kaiken neronsa liikkeelle keksiäksensä parannuksia viljelystavoissa ja siten saadaksensa enemmän voittoa affääristään. Ja kun tultiin 1700-luvun loppupuolelle, niin maalaiselämä ja maatalous yleensä sai aikakauden etevimpien miesten opeista entistä suurempaa viehätystä, entistä suurempaa arvoa. Siitä oli seurauksena, että Englannissa samaten kuin monessa muusakin maassa monet suurtilalliset itse, jotka siihen saakka olivat eläneet suurkaupungeissa, poissa tiloiltaan, palasivat tilalleen, pannakseen siellä toimeen kaikenlaisia uudistuksia ja parannuksia viljelystavoissa. Niinpä kerrotaan eräänkin ministerin jättäneen virkansa, lähteäkseen tilalleen toimeenpannakseen sillä erinomaisen vuoroviljelyksen, jota hänen kotiseutunsa mukaan kutsutaan Norfolk-järjestelmäksi. Toiset edistivät rivikylvön käyttämistä tai perustivat sittemmin kuuluiksi tulleita eläinrotuja (tältä ajalta on esim. Englannin tunnettu Short-horn-lehmärotu). Voimakkaasti vaikutti tähän suuntaan uusi maanviljelysministerio, joka perustettiin lopulla 1700-lukua. Ja vielä voimakkaammin ehkä se seikka että viljanhinnat Englannissa kohosivat suunnattomasti sotien ja viljatullien kautta. Siitä hyötyivät suurtilalliset, jotka etupäässä kykenivät viljelemään viljaa kaupaksi, ja he ja heidän arentimiehensä jatkoivat keksintöjä ja tarmokkaita toimenpiteitä maanviljelystapojen parantamiseksi. Sellaisia mainittakoon parannettu salaojitus, koneita,

hyviä siemeniä, eteviä ja varsinkin nopeasti kasvavia eläinrotuja.

Kaikki tämä teki että Englanti maanviljelystekniikkiin nähden viime vuosisadan alusta saakka on kulkenut eturinnassa Euroopassa. Varsinkin tuli Englannin maanviljelys 19:nneen vuosisadan alussa kuuluksi kaikissa sivistysmaissa.

Täältä sai siihen aikaan Saksan järkipäisen maanviljelyksen luoja, ALBRECHT THAER, voimakasta sysäystä uudistusten tielle. Täältä sai Ranskankin maanviljelys L. DE LAVERGNE:n matkustuksien jälkeen herätystä uudistuksiin. Ja englantilaista maanviljelyskirjallisuutta osittain käänsivät osittain käyttivät esikuvanaan *meidänkin* kirjailijamme tämän vuosisadan alussa. Kun J. V. SNELLMAN 1840-luvulla matkusti Englannissa, kirjoitti hän ihastuksella, että maanviljelystä siellä harjoitetaan *tieteenä*.

Ja samoihin aikoihin talonpoikaisviljelykset Englannissa tulivat huutoon huonosta kannattavaisuudestaan. Heiltä riistettiin tähän aikaan pois kaikenlaiset sivutulot, joita heillä siihen saakka oli ollut, kuten rahdin veto, jonka täytyi väistyä rautateitten vuoksi, ja kotiteollisuus, jonka täytyi väistyä tehdasteollisuuden vuoksi. Täten heidän täytyi turvautua yksinomaisesti maanviljelyskykyynsä. Ainoastaan panemalla toimeen ajanmukaisia parannuksia maanviljelyksessään, he olisivat voineet saada taloutensa niin tuottavaksi että se olisi korvannut

heille ne tulot, jotka olivat jääneet pois. Kun he tätä eivät heti voineet tehdä, niin he köyhtyivät, velkaantuivat ja olivat pakoitettut myymään tilansa naapuri-suurtilallisille tai kaupunki-rahamiehille. Tällä tavoin syntyi siis varma mielipide pieniviljelyksen kehnoudesta.

Eräs englantilainen kirjailija 1700-luvulta on sen vuoksi lausunut, että „pienitilallisen kukistumisen täytyy aina tapahtua maanviljelyksen edistyessä“. Samaan suuntaan tähtää edellisessä mainitun ARTHUR YOUNGIN lausunto: „— — Pieniviljelys on vanhojen tapojen noudattamista, suurviljelys on edistymistä, sentähden on jälkimäinen kukistava edellisen“. Vähä myöhemmin (1823) ennusti eräs toinen englantilainen kansantaloustieteen tutkija, sen johdosta että Ranskassa silloin jo pieniviljelys muka oli voittanut liian paljon alaa, että „puolen vuosisadan kuluttua Ranska on oleva Europan suurin vaivaistalo“. Tämänkaltaisten mielipiteitten sanoi muuan englantilaisen maanviljelyskomitean jäsen vuodelta 1879 yhä vieläkin pitävän paikkansa. Pienitilallinen kukistuu muka vieläkin huonon viljelystapansa ja velkaantumisen kautta. Ja se on hänen mielestään luonnonlaki, joka pienitilallisen ja keskikokoisenkin kukistaa, mikä laki on kaikkea valtion lainsäädäntöä voimakkaampi. Eräs parlamentin asettama valiokunta lausuu samasta asiasta v. 1890: „Oltiin silloin (muutamia vuosikymmeniä varemmin) sitä mieltä, että pieniviljelys muka on raakalaista ja vanhentunutta kuten käsin-

kutominenkin, ja että maanviljelystä samaten kuin teollisuuttakin pitäisi hoitaa suuressa skaalassa — — —“.

Englannista tämä uskonkappale, joka muuttui etuluuloksi, levisi muihin Euroopan sivistysmaihin ja tuli määrääväksi sekä tieteessä että valtioelämässä. Se on vaikuttanut turmiollisesti agraripolitikkaan ja yhteiskunnalliseen kehitykseen kaikkialla. Se vaikutti näet sen, että useimmat valtion toimenpiteet, jotka tarkoittivat maanviljelyksen edistämistä, kohdistettiin suurviljelijäin eduksi ja suurviljelyksien auttamiseksi. Kun kerran oltiin selvillä siitä muka „luonnonlaista“, että pikkuviljelijä ei voinut pysyä pystyssä viljelystapojen edistyessä, niin ei katsottu edes maksavan vaivaa ryhtyä minkäänlaisiin toimenpiteisiin pieniviljelijäin ammattisivistyksen ja viljelystapojen kohottamiseksi. Annettiin vaan heidän asiainsa kehittyä omia menojaan, samalla kuin alituisesti selitettiin talonpoikaisen väestön typeryyttä, vanhoillisuutta, mahdottomuutta mukautua uusiin oloihin. Sen vuoksi kun valtiot ryhtyivät hankkimaan esim. maanviljelysoppilaitoksia, niin niitä perustettiin joitakuuta korkeampia suurtilallisten poikia varten ja suurempi määrä alempia suurtilallisten vouteja ja pehtoreita varten, mutta ei yhtään itsenäisiä pikkuviljelijöitä varten. Samaten valtion toimenpiteet karjanhoidon edistämiseksi tulivat suurimmaksi osaksi suurviljelijäin hyväksi; niinkään tulivat lainalaitokset ainoastaan suurviljelijöitä auttamaan j. n. e.

Mutta kaikessa tässä on suurissa sivistysmaissa viime aikoina huomattava muutos tapahtunut, tai on se tapahtumaisillaan.

Ensiksikin on mielipiteet suurviljelysten paremmasta kannattavuudesta ja talonpoikaisviljelysten mahdottomuudesta pysyä pystyssä uudemman ajan kilpailussa huomattu erehdykseksi. Niinpä jo — pysyäksemme vielä Englannissa — tuo äsken mainitsemani parlamentin valiokunta vuodelta 1890 lausui tästä asiasta m. m.:

„Nämät mielipiteet ovat osittain muuttuneet uudempien kokemusten jälkeen, ja moni maanomistaja ja vuokraaja mielellään palaisi jälleen pieniviljelysjärjestelmään ja he tekevätkin sen, missä vain siihen on mahdollisuutta“.

Mutta sen jälkeen on tämä asia vieläkin jyrkemmin selvennyt. On tultu ensiksikin näkemään, että Englannin maanviljelys ei enää ole sillä muihin nähden etevällä kannalla, kuin ennen, että Englannin maanviljelys ei enää käy Europan eturivissä, että päinvastoin englantilaiset monessa suhteessa saavat käydä muissa maissa, niissä missä *talonpoikaisviljelys* on vallalla, etevää maataloutta oppimassa. Tämän muutoksen mielipiteissä on varsinkin saanut aikaan se suuri tutkimus maanviljelyksen ahdinkotilasta Englannissa, joka pantiin siellä toimeen erityisen kommissionin kautta v. 1895. Siitä selviää, että viljanhinnan aleneminen ja työväen-

palkkojen nouseminen y. m. syyt ovat saaneet varsinkin suurtilalliset, jotka ovat pääasiallisesti perustaneet taloutensa viljanviljelykseen, kovaan pulaan. Kun siirtyminen viljanviljelyksestä esim. maitotalouteen tai juurikasviljelykseen tai vihannesviljelykseen — kuten pikkuviljelijät ovat tehneet ja sen kautta helpommin voineet kestää ahdinkoa — vaatisi vielä enemmän työväkeä, niin suurtilallisilla on ollut mahdotonta muuttaa maanviljelyksensä väkiperäisemmäksi, ja sen vuoksi heillä ei ole ollut muuta neuvoa, kuin jättää osan pelloistaan karjan laitumiksi. Täten Englannin maanviljelys on alkanut taantua ja sen kautta on usko suurtilain parempaan kannattavaisuuteen Englannissa mennyt.

Jo varemmin kuin Englannissa on Saksassa oltu selvillä siitä, että pikkuviljelys voipi paremmin kannattaa kuin suurviljelys, ja tämän vakaumuksen ovat Saksassa tiedemiehet luoneet.

Todistuksen pikkuviljelysten elinvoimasta tarjoo jo ensi silmäyksellä maanviljelystilasto niiden luvun kasvamisesta. Tiedämme että koko Europassa, tapahtuu alituinen maanviljelysväestön muutto kaupunkeihin, jopa semmoisessakin määrässä, että maalaisväestö joko vähitellen vähenee tai ainakin lisäntyy paljoa hitaammin kuin kaupunkiväestö. Löytyy kumminkin useimmissa sivistysmaissa *yksi* maalaisväestön luokka joka kasvaa, ja tämä luokka on *itsekkannattavain pieniviljelysten* omistajat tai haltijat.

Jo tässä seikassa on todistus pikkuviljelyksen kannattavuudesta, sillä luonnollisesti ei voi otaksua, että se muutoin voisi vetää puoleensa uusia voimia.

Tiedämme myöskin, että useimmissa sivistysmaissa maanviljelys, yhä kasvavan väestön sekä ulkoeurooppalaisen kilpailun pakoittamana, on viime vuosikymmenillä muuttunut yhä voimaperäisemmäksi ja että tämä yhä enenevä voimaperäisyys on uudenaikaisen maanviljelyksen *elinehto*.

Eikö siis olekkaan tosi tuo ennen mainitsemani väite, että „pienitilallisen kukistumisen aina täytyy tapahtua maanviljelyksen edistyessä“?

Eikö siis maanviljelys seuraa samaa lakia kuin teollisuus, että nim. pienessä määrässä harjoitetun ammatin aina täytyy väistyä suurteollisuuden tieltä?

Mikä tekee suurteollisuuden voimakkaaksi? Koneet. Mutta vaikka koneitten käyttäminen suurtiloilla tietysti on edullisempi kuin pikkutiloilla, niin koneilla itse asiassa kumminkin on vähäinen sija maataloudessa teollisuuteen verraten. Koneet ovat maanviljelyksessä riippuvaisia luonnosta, paikasta, ajasta. Ne ovat monessa kohden mahdottomatkin käyttää, niitä voidaan käyttää hyvin vähän aikaa, kasvit ja eläimet kasvavat koneista huolimatta. Mutta pääasia on, etteivät maanviljelyskoneet säästä ihmistyötä niin paljon kuin teollisuuskoneet: tarkoituksenmukaisimmat koneet, uusimpien tutkimusten mukaan, ainoastaan korkeintaan 30 %.

Kun siis puhutaan siitä, että uudenaikaisen maanviljelyksen on onnistunut muutamien vuosikymmenien kuluessa kohottamaan tuotantoa 3—4 kertaisesti, niin tämä ei ole tapahtunut niin paljon koneitten avulla, kuin etupäässä sentähden, että maanviljelystiede on luonut ennen tuntemattoman käsityksen *kasvien ja eläinten elinehdoista*.

Maanviljelyksen tuotantokykyä on näet voitu kohottaa sovittamalla kasvien valikoiminen, lannoittaminen ja viljelysjärjestys eri ilma-alojen ja eri maalaatujen ominaisuuksien mukaan, hoitamalla joka kasvi- ja eläinlaji kunkin erityisten ominaisuuksien mukaan. *Fohtava aate, joka on ollut kaikkien maanviljelyksen ja karjanhoidon edistysten perusteena, on tuotannon erikoiskäsittely.*

Mutta mitä vaaditaan siihen? Ei suinkaan koneita, vaan suuri määrä *käsin tehtyä työtä, yksityiskohtiin käyvää hoitoa ja tietoja.*

Täyttääkö nyt suurviljelys vai pieniviljelys paremmin näitä vaatimuksia? Siinä kysymys, siinä asian ydinkohta, joka ratkaisee toisen tai toisen järjestelmän tulevaisuusmahdollisuuden.

Molemmat ensinmainitut vaatimukset pieniviljelys voi täyttää paremmin kuin suurviljelys. Maalaistyömiesten siirtyminen tehdasteollisuuteen ja kaupunkeihin kohottaa niiden palkkoja, jotka jäävät, ja vaikeuttaa työvoimien saantia suurviljelijöille, joitten alituisesti ja kaikkeen täytyy käyttää palkattua työvoimaa, jota vas-

toin pieniviljelijällä on pääasiallisesti oman perheensä työ käytettävänä. Toiseksi ovat pieniviljelijät suurtilallisia väkevempiä työn *toimittamisessa*. Sillä tähän ei kokemus ole nähnyt etevämmäksi suurtilallisen palkkaväkeä, vaan pieniviljelijän oman väen, joka omaksi hyödykseen ja rakkaudella toimittaa työnsä. Tätä ranskalainen kirjailija MICHELET tarkoittaa sanoessaan: „Jos Ranskan maa on hedelmällinen, niin on se sentähden, että se on rakastettu“. Että tämä pieniviljelijäin etevämyys työn toimittamisessa vastaisuudessa tulee lisääntymään, on varmaa. Kaikkialla kokemus nim. osoittaa, että maalaistyöväen muuttaessa kaupunkeihin, parhaat ja etevimmät voimat muuttavat ja huonoimmat jäävät. Niin kauvan kuin viljellään viljaa kaupaksi, ei tällä tietysti ole suurta merkitystä, koska siinä voidaan käyttää enemmän koneita, mutta sitä mukaan kuin maanviljelys muuttuu väkiperäisemmäksi, kun ruvetaan viljelemään juurikasveja, puhumattakaan puutarhanviljelyksestä, ja kun karjanhoito tulee viljanviljelyksen sijalle, silloin pääsee pieniviljelys edelle. Sen vuoksi Saksassa vakuutetaankin että karjanjalostuttamisen suorittavat — eivät suurtilalliset vaan — talonpojanvaimot, jotka itse omakätisesti juottavat ja vaalivat vasikkansa, varsinkin jos he niiden valikoimisessa saavat siitos-
osuuskuntien ja kantakirjayhdistysten apua.

Tulemme vihdoin uudenaikaisen väkiperäisen maanviljelyksen kolmanteen elinehtoon, *tietoon*.

Suurtilallista pidetään yleisesti kyvykkäämpänä käyttämään hyväkseen tieteellisen tutkimuksen tuloksia maanviljelyksen alalla, ottamaan käytäntöön järkiperaisia viljelystapoja, jalostettuja kotieläinrotuja ja uusia koneita. Suurtilat estävät maanviljelystä jähmettymästä vanhoihin muotoihinsa, mikä helposti tapahtuisi maassa, missä ainoastaan on talonpoikaistiloja. Keskikokoiset eli suuremmat talonpoikaistilat seuraavat tavallisesti suurtilojen antamaa esikuvaa ja heidän välityksellään tulevat parannukset maanviljelyksen alalla vihdoin pienimmillekin tiloille. Näin on tähän saakka yleisesti opetettu ja opetetaan vielä nytkin suurtilallisten etevämmyydestä uudistusten toimeenpanemisessa maatalouden alalla.

Ei voi tietysti kieltää, ettei tässä kohden suurviljelyksellä olisi se etu, että sen viljelijä eli omistaja helpommin voi saavuttaa suuremman sivistysmäärän, etenkin enemmän ammattisivistystä, ja että hän sen kautta nopeammin on voinut omaksua tieteen keksimiä parannuksia ammatissaan. Mutta tämän edun pieniviljelijät voivat jommoisessakin määrässä saavuttaa, kun kansakoulu- ja varsinkin kansanopistolaitosta kehitetään sekä maanviljelyshallinto järjestetään entistä tarkoituksenmukaisemmaksi, s. o. kansanvaltaisemmaksi. On perustettava hyviä maanviljelyskouluja itsenäisiä pikkuviljelijöitä eikä vaan suurtilallisten vouteja varten, on hankittava entistä enemmän kiertäviä maanviljelyksen opet-

tajia ja ammattiopettajia eri maanviljelyksen haaroja varten, on levitettävä kirjallisuutta j. n. e.

Vähä on tässä suhteessa tehty talonpoikien hyväksi, varsinkin meidän maassamme. Me tarvitsemme satoja kiertäviä maanviljelyksen neuvoja, suuret määrät kouluja itsenäisiä pieniviljelijöitä varten, ainakin yhden maamiesyhdistyksen joka kuntaan, joka taloon, joka torppaan maanviljelyslehden. Niin kauan kuin tietojen hedelmät eivät ole tasaisemmin jaetut suur- ja pieniviljelijäin välillä, niin kauan on kaikki puhe suurtilojen taloudellisesta etevämmyydestä puoleellisuutta ja vääryyttä.

Mutta maanviljelystapojen parantaminen ei voi yksin saada pikkuviljelystä suurviljelystä kannattavammaksi. Sillä suurtilallinen on toisessakin suhteessa viime aikoihin saakka ollut edullisemmassa asemassa kuin hänen vähäväkisempi naapurinsa. Hän on voinut ostaa tarpeensa huokeammalla, kun hän sen on tehnyt paljottain, hän on voinut saada tavarastaan parempia hintoja, myymällä paljottain ja tiedustelemalla parhaimpia myyntipaikkoja, hän on vihdoin helpommin voinut hankkia itselleen edullisia lainoja viljelyksiensä parantamiseen.

Tämänkin edun pikkutilalliset voivat nyt voittaa *yhteistoiminnan ja osuuskuntalaitoksen* kautta: se se voipi nykyaikaan antaa pieniviljelykselle *elämän*.

Niihin luonnollisiin etuihinsa suurviljelijöihin ver-

rattuna, joita pikkuviljelijöillä, kuten edellisessä olemme nähneet, epäilemättä on, nämät siis voivat, hankkimalla itselleen ammattisivistystä ja luomalla itselleen monihaaraisen osuuskuntalaitoksen (kuten osuuslainarahastoja, osto- ja myyntiosuuskuntia, osuusmeijereitä, koneosuuskuntia, siitososuuskuntia, j. n. e.), lisätä ne edut, jotka tähän saakka ovat olleet suurviljelijäin yksinomaiset, ja sen kautta saada viljelyksensä kannattavammaksi kuin suurtilallisten. Minä sanoin *voivat* saada, sillä meillä yleensä vielä ollaan kaukana siitä.

Mutta meidän tulee *pyrkii* siihen!

Ja tälle pyrkimyksellemme on varsinkin Tanskan nykyinen maanviljelys antanut hyvän, toivorikkaan esimerkin. Tanskassa ovat näet, niinkuin meilläkin, pikkuviljelijät lukumäärään nähden ehdottomasti voitolla.

Yleensä tunnustetaan että Tanskan maanviljelys tätä nykyä on Europan etevin ja että tanskalaiset maanviljelijät sen vuoksi ovat paremmin kuin minkään muun maan viljelijät kyenneet kestämaan sitä pulaa, johon Europan maanviljelys viime vuosikymmenillä on joutunut.

Mikä on Tanskan maanviljelyksen saanut noin eteväksi? Kaikkien sekä tanskalaisten että ulkomaalaisten asiantuntijain yksimielisen mielipiteen mukaan sen ovat tehneet Tanskan pikkuviljelijäin *korkea sivistys* ja heidän pitkälle kehittynyt, yhdenvertaisuuden aatteelle perustettu *osuustoimintalaitoksensa*.

Ajatelkaamme ensiksikin Tanskan maalaisväestön korkeata yleistä sivistystä. Sitä kuvaa, paremmin kuin mikään muu, kirjallisuuden viljeleminen. Tanskan kansa on kuten tunnettu pienempi kuin Suomen, mutta Tanskassa leviää tätä nykyä laajoja teoksia helppotajuisen tieteen alalta noin 80—100,000 kappaleen painoksissa, jota vastoin meillä kustantajat samanlaisista teoksista tuskin uskaltavat painattaa enempää kuin 1,000—2,000—3,000 kappaletta. Sama on maanviljelysammattisivistyksenkin laita. Tanskassa on pari vuotta sitten julkaistu kolmessa paksussa nidoksessa noin 1,600 painosivua käsittävä maanviljelijäin käsikirja, joka maksaa 70 markkaa kappale, ja sitä on painettu 20,000 kappaletta. Tällaisen teoksen toimittaminen olisi meillä ihan sula mahdottomuus, siitä syystä, että se ei saisi meillä ostajia, koska maanviljelijämme eivät ole tottuneet pienempiinkään ammattikirjoihin rahojaan panemaan. Mutta senpätähden onkin meillä muuan asiantuntija, itse suurtilallinen, voinut sanoa, että Tanskassa useimmalla torpparillakin on enemmän ammattisivistystä kuin monella meidän suurtilallisella.

Tämä suuri eroitus maanviljelijäin yleisessä ja ammattisivistyksessä on yksi tärkeä syy, miksi Tanskassa pikkuviljelys kannattaa erinomaisesti, samaan aikaan kuin meillä pikkuviljelijä — näkee nälkää!

Tätä ette ehkä usko, vaan syytätte nälänhädästä luontoa ja muita epäedullisia oloja. Mutta muistakaa,

että mustan mullan maassa asuu kansa, jolle luonto on ollut auliimpi kuin tanskalaisillekin, mutta joka myöskin näkee nälkää, ja kovempaakin kuin meidän maanviljelijämme — etupäässä sen vuoksi, että heidän sekä yleinen että ammattisivistyksensä on vieläkin alhaisemmalla kannalla. Uskokaa siis, ette voi ostaa itsellenne huokeampaa ja samalla väkevämpää lantaa, ette huokeampaa ja tehokkaampaa väkirehua, kuin hyviä kirjoja, hyviä ammattilehtiä, ettekä voi raivata parempaa uutisviljelystä ettekä muokata antavampaa suota, kuin käydä nuorena koulua, etenkin kansanopistoa ja maanviljelyskoulua, jos se on hyvin järjestetty.

Toisena mahtavana vaikuttimena Tanskan maanviljelyksen nykyiseen etevyyteen ja kannattavaisuuteen on, kuten jo sanoin, ollut yhteis- ja osuustoiminta, yhdenvertaisuuden pohjalle rakennettuna. Tästä asiasta on eräs tanskalainen asiantuntija äskettäin puhunut seuraavaan tapaan:

Tanskan maanviljelijäin osuustoiminnan tunnusmerkkinä on ollut se yhteistunto ja yhdenvertaisuuden aate, jolle se on ollut perustettuna. Yhden lehmän omistaja sai osuusmeijerissä yhtä paljon sananvaltaa kuin 40:n lehmän omistaja ja molemmille maksettiin saman taksan mukaan. Tämä se sai jokaisen maitopisaran herumaan yhteisen osuusmeijerin suureen kirnuun. Ja mitä on osuustoiminta ollut määlemme? Ei mikään maa olisi voinut kärsiä niin paljon siitä suuresta maanviljelyksen ahdinkotilasta, jota muitten maitten maanviljelys viime aikoina on kärsinyt, kuin Tanska, sillä ei mikään ole siinä määrässä riippuva maanviljelyksestään kuin me. Mutta sen si-

jaan me olemme lähettäneet maastamme maailman markkinoille voita ja sianlihaa v. 1882 35 miljonan kruunun ja v. 1898 180 milj. kr:n edestä.¹ Ja me olemme lähettäneet meijeristejämme Ruotsiin, Norjaan, Suomeen, Venäjälle, mutta *osuustoimintaa* he eivät ole voineet noille kansoille opettaa. Miksi? Sen vuoksi että noissa maissa talonpoikaissäädystä ei ole sitä yhteistuntoa, sitä yhdenvertaisuuden henkeä kuin tanskalaisessa. Sille perustettu osuustoiminta on tehnyt mahdolliseksi koko tanskalaisen torppariluokan. Varemmin ei näet torpparille ja muonamiehelle ollut suurta iloa parista lehmästään, niiden maito ei antanut hänelle mitään vakinaista tuloa. Mutta osuusliike, joka otti vähä-
väkisimmätkin yhdenvertaisina mukaansa, avasi edistymismahdollisuuden 100,000:lle torpparille (husmaend). Nyt he voivat vuosi vuodelta laventaa viljelyksiään ja nyt heidän lukuaan aiotaan ja voidaan yhä enentää. Tämän kaiken nojalla täytyy siis sanoa, että ei mikään yhteiskuntaluokka ole niin paljon hyödyttänyt Tanskaa taloudellisessa suhteessa kuin talonpoikaissäätö, ja että maalaisväestön yhteis- ja yhdenvertaisuuden tunne on ollut meille arvaamaton kansallisvoima.

Näin puhui tanskalainen.

Ja te huomaisitte ehkä, että hän puheessaan mainitsi Suomenkin, väittäen, että tanskalaiset meijeristit täällä meillä eivät ole voineet opettaa osuustoimintaa, mukana sen vuoksi, että meidän talonpoikaissäädystä ei olisi yhteis- eikä yhdenvertaisuuden tunnetta.

Jos tässä väitteessä todella olisi perää, jos meidän maanviljelijämme olisivat niin eripuraiset, että he eivät

¹ V. 1898 siis Tanskasta vietiin voita ja sianlihaa 252 miljonan Suomen markan edestä, mutta Suomesta ainoastaan 32 miljonan markan edestä (1897), vaikka, kuten sanottu, Suomen kansa on isompi ja suurimmaksi osaksi toimii maatalouden alalla.

kykenisi luomaan ajan vaatimaa monipuolista osuustoimintalaitosta keskuuteensa, niin silloin olisi tuo tanskalainen ehkä tietämättänsäkin lausunut kuoleman tuomion Suomen kansalle. Sillä todentotta on mitä Ranskan osuuskuntaliikkeen tieteellinen johtaja, tunnettu kansantaloudentutkija GIDE, on sanonut: „Vaara ulottuu kauas yli osuuskuntaliikkeen alan; tuo oppi: ‚katsokoon kukin eteensä, kulkekaamme kukin omaa tietämme‘, se ei ainostaan vahingoita osuuskuntaliikettä, se tekee lopun kansoista“.

Mutta tuossa väitteessä *ei ole* perää, sitä *emme voi* uskoa, me, jotka vielä luotamme kansamme tulevaisuuteen. Teidän, Suomen maanviljelijäin ja maanviljelysvirkamiesten, on käytännössä todistaminen, että se ei ole ollut totta.

Sen, että Suomenkin pikkuviljelijät tuntevat *tarvitsevansa* sitä apua, sitä tulevaisuudentoivoa, minkä osuuskunta-aate tarjoaa, sen ovat he jo ehtineet monin tavoin osoittaa. Nyt on meidän ryhdyttävä neuvotteluun, miten aate on meidän oloissamme toteutettava, millä tavoin meillä maamiesseurat ovat järjestettävät, miten osuusaate on sovellettava yhteisostoon ja yhteismyyntiin, karjanhoitoon ja meijeriliikkeeseen. Yksi tärkeä ala, osuuspankit, ovat toistaiseksi jääneet pois ohjelmastamme, ei sen vuoksi, että sitä ei tällä hetkellä tarvittaisi, sillä mekin täällä Helsingissä tiedämme varsin hyvin, että löytyy seutuja, joille ei yhteistoimintaa

millään alalla voida menestyksellä järjestää, ennenkuin saadaan osuuspankkeja, vaan sen vuoksi, että tälle alalle ei voida mitään, ennenkuin valtiopäiviltä saadaan ja K. M. hyväksyy osuustoimintalain. — —

Hyvät kuulijat! On lausuttu se arvelu, että tämä kaikki, Pellervon ohjelma, on vaan pelkkää materialismia, että tämä taloudellinen yhteistoiminta on muka omiansa vieroittamaan kansamme pois ihanteellisuudesta, että aineellisuus valtaisi liiksi mielemme.

Me vastaamme: ainoastaan tämän aatteen tunte mattomuus voi tuollaista pelkoa synnyttää. Se, joka tähän aatteeseen on enemmän perehtynyt, tietää, että osuuskuntien vaatima yhteinen vastuuvollisuus pakoittaa valvomaan jäsenten siveellistä elämää, että tämä vastuuvollisuus perustuu yksityisen siveelliseen kuntoon, että yhteisostot herättävät yhdenvertaisuuden tunnetta, että yhteismyynnit pakoittavat valvomaan jäsenten sääntillisyyttä ja rehellisyyttä tavaran kelvollisuuteen nähden, että yhteistoiminta tällä taloudellisella alalla yleensä kasvattaa itseluottamusta, parempia luonteita ja suurempaa kykyä yhteistoimintaan muillakin aloilla, kasvattaa lähimmäisen rakkautta ja yhteisyyden tunnetta eri kansankerroksien kesken. Sillä väärää olisi luulla, että osuustoiminta sulkee pois suurtilalliset. Päinvastoin näyttää tämän liikkeen historia kaikista maista, että sen parhaimpia johtajia ovat monin paikoin olleet jaloluontoiset,

ihmisystävälliset suurtilalliset, ja että näitten yhteistointaa seutunsa vähävaraisempien maanviljelijäin kanssa on ajan pitkään palkinnut ei ainoastaan hyvä omatunto ja lähimmäisten rakkaus, vaan myöskin oma taloudellinen etu.

Kun siis osuuskuntalaitos onnistuu tässä, on se samalla onnistunut kohottamaan maanviljelijää *maanviljelijänä, kansalaisena, isänmaanystävänä*.

Tieto ja tunto tästä taloudellisen yhteistoiminnan jalostuttavasta voimasta isänmaan hyväksi, se on saanut meilläkin, samaten kuin muualla, ihanteellisuuden miehiä, pappeja, tiedemiehiä ja runoilijoita uhraamaan voimiaan sen eteen ja meillä vielä lisäksi ylioppilasnuorisonkin, ihanteellisuuden etuvartion, siihen innostumaan. Eikö sellainen aate ole ihanteellinen sanan parhaimmassa merkityksessä ja eikö se ansaitse kaikkien isänmaanystävien rakkautta ja toimintaa?

Yksi meidän aikamme jaloimpia henkiä, äsken iankaikkisuuteen muuttanut RUSKIN on yhteistoiminnasta kirjoittanut:

„Maailman ensimmäinen ja korkein laki, samanarvoinen kuin itse elämä, on toistemme auttaminen. Sen vastakohta on eripuraisuus, joka on yhtä kuin kuolema. Järjestys ja yhteistointa ovat kaikessa ja kaikkialla elämän ikuisia lakeja. Hajaantuminen ja kilpailu ikuisesti ja kaikkialla kuoleman lakeja“.

Kustannuksellamme on ilmestynyt:

Maanviljelijäin Yhteistoiminnasta Ulkomailla

Kirjoittanut *Hannes Gebhard*.

500 siv. 8:o. Hinta 6: —.

Teosta, jossa tehdään selkoa siitä, miten ulkomailla maanviljelijät ovat saaneet suuria aikaan liittymällä yhteen, ostaakseen tarpeitaan, myydäkseen tuotteitaan ja hankkiakseen itselleen omia luotto- ja vakuutuslaitoksia, on tervehditty kaikilta tahoilta yksimielisellä mielihyvällä. Pätevimmat ammattimiehet ovat m. m. lausuneet siitä täyden tunnustuksen.

Peltomies lausuu: „Ei kukaan eteenpäin pyrkivä maanviljelijä jätä tätä ansiokasta ja samalla hauskaa kirjaa itselleen hankkimatta.“

Suomen Maanviljelyslehti: „Harvoin on kirjateos niin oikealla ajalla syntynyt kuin tämä.“

Maamies: „tahtoo — — suosittaa sitä maanviljelijöille, maanmies- ja isäntäyhdistyksille y. m. *parasarvoisena* luettavana ja kirjaston lisänä.“

Valvoja: „— — kirja antaa suoria kokemukseen perustuvia neuvoja sille, joka omassa maassa yrittää tätä samaa työtä tehdä.“ „Taloudellinen kirjallisuus maassamme on viime aikoina karttunut hyvin tuntuvalle ja ilahduttavalle tavalle. Empimättä pidämme tätä toht. H. Gebhardin tuottelijaasta kynästä lähtenytä lisäystä tärkeimpänä.“

Uusi Suometar: „Tekijä on yhtä suurella huolella koonnut ainevarastonsa, kuin järjestänyt ja esittänyt sen selvään ja sujuvaan ulkoasuun. Kenellä on vähänkin harrastusta puheena olevaan asiaan, hän ei voine kyllästyä lukemaan tätä kirjaa.“

Hannes Gebhard, Maanviljelijät yhteistoimintaan!

Kolme esitelmää. Esipuheen: **Juuria hoitamaan** kirj. **Wikael Johnsson**. 2 pain. 55 sivua. Hinta 25 p. Kuuluu Otavan kansakirjasiin.

Yhteiskunnallisia kysymyksiä

niminen sarja sisältää seuraavat kirjoitukset:

1. **H. Meurman**, Kuinka Suomenkieli pääsi viralliseksi. Hinta 1: 50.
2. **H. Meurman**, Ehtoollispakko ja eriuskolaislaki. Hinta 1: —.
3. **Mikael Johnsson**, Kansakoulu joka kylään eli Kysymys koulu- ja opetusvelvollisuudesta. Hinta 1: 25.
4. **Valfrid Vasenius**, Sanomalehdistön suhde yleisöön. Hinta —: 50.
5. **Hannes Gebhard**, Maanviljelysopetus meillä ja muualla. Hinta —: 75.
6. **Valfrid Vasenius**, Suhteellisesta edustuksesta. Hinta 1: 25.
7. **K. J. Ståhlberg**, Äänioikeusliikkeitä. Hinta 1: 25.
8. **Martti Ruuth**, Kirkko ja yhteiskunnallinen kysymys. Kuvaus Saksan evankeelis-sosiaalisesta liikkeestä. Hinta 1: 25.
9. **E. G. Palmén**, Vastaisesta rautatiepolitiikastamme. Rautatiekartan kanssa. Hinta 1: 50.
10. **Lain kannalta**. Suomennoksia „Nya Pressenistä“ -keväältä 1899. Hinta —: 50.
11. **Hannes Gebhard**, Torpparikysymyksessä, tutkimuksia ja ehdotuksia. Hinta —: 50.
12. **Mikael Johnsson**, Kansanvalistustyön järjestämisestä. Hinta —: 50.
13. **Hannes Gebhard**, Omaa maata tilattomalle väestölle. Periaatteellisia näkökohtia asutuspolitiikkimme alalta. Hinta 1: 50.

Kustannuksellamme on ilmestynyt m. m.

Lypsylehmien hoito ja ruokinta kirjoittanut *N. P. J. Buus*. Palkinnon saanut teos. Hinta sid. 2: —

Maanviljelyshallituksen päällikkö Nils Grotenfelt lausuu teoksesta:

„Perusteellisista ja teknillisistä tiedoistaan ja tavattomasta kyvystään tällä alalla kotimaassaan niin etevänä pidetty mies on mainittuun teokseensa koonnut runsaat hedelmät suuresta kokemuksestaan ja esittänyt tämän niin erinomaisella tavalla, että varmaankaan ei toinen aivan pian voi parempaa saada aikaan.“

Lyhykäisiä neuvoja Sikojen hoidossa ja siittämisessä kirj. *W. Cramer*. Kuvilla varustettu. Hinta sid. 1: 50.

„Erittäin ansiokas ja hyödyllinen teos ja paras alallaan.“

Muutos- ja aputauluja meijerin ja karjanomistajia sekä maidon myyjiä varten tehnyt *E. O. Arenander*. Tekijän luvalla Suomen oloihin sovittanut *J. E. Hällström*, Simananniemen meijerikoulun hoitaja. Hinta 1: —.

Jotka ovat ottaneet käyttäöksensä näitä tauluja ovat kiittäneet niiden suurta käytännöllistä hyötyä.

Metsänhoito-oppi. Metsän ystäville kirj. *P. W. Hannikainen*. 38 kuvaa. 287 siv. Hinta 3: 50.

U. Suometar lausuu:

„Että hra Hannikaisen ahkeran opetuksen kautta parempi tulevaisuus on koittava sille suurelle kansallispääomalle, joka kätkeytyy metsissämme, sitä toivomme ja uskomme.“

Suomen metsät kansallisomaisuutenamme. Kirj. *P. W. Hannikainen*. Varustettu värillisellä metsäkartalla Suomesta. 273 siv. Hinta 4: 50.

„Tämä kirja on arvokas lisä metsätaloudelliseen kirjallisuuteemme; se antaa yleistajuisen selvityksen metsäin merkityksestä luonnossa ja kansamme taloudessa, kansainvälisestä puukaupasta ja meidän maamme asemasta siinä — — tämä teos ei ole ainoastaan metsänomistajalle tarpeellinen, vaan jokaisen valistuneen kansalaisen, joka harrastaa maamme taloudellista kehitystä, pitäisi hankkia se itselleen.“ *Uusi Suometar*.

Ostakaa ja levittäkää:

Maatalouskirjasto.

- N:o 1. **Mikroorganismit** maitotaloudessa eli maitotalouden näkymätön maailma. Kirjoittanut *Niels Bendixen*. Suoment. *Hjalmar Göös*. Kuvilla varustettu. 75 penniä.
- N:o 2. **Neuvoja ja ohjeita** karjanhoidossa. Oloihimme sovitettu suomennos. Toinen painos. Tehnyt *J. E. Sunila*. 25 p.
- N:o 3. **Vasikkain kasvatuksesta**. Kirjoitti *J. E. Sunila*. 25 p.
- N:o 4. **Metsätaloudesta**. Neuvoja ja ohjauksia pienitilallisille Suomessa. Kirj. *M. von Haartman*. Suoment. 50 p.
- N:o 5. **Rännan Matin sonnimullikka**. Kirj. *H. N.* 20 p.
- N:o 6. **Mitä voisimme oppia Tanskan pikkutilallisilta**. Esittänyt *J. E. Sunila*. Hinta 25 p.
- N:o 7. **Suomen tärkeimmät rikkaruohot ja neuvoja niiden hävittämiseen**. Stafs Adolf von Post'in mukaan esittänyt *J. E. Sunila*. Hinta 1: 75.
- N:o 8. **Ohjeita nautakarjan parantamiseen**. Tanskalaisiin lähteisiin perustuen kirjoitti *Evert von Konow*. Hinta 25 p.
- N:o 9. **Heinälän Kallen ja Viljalan Jussin peltotilkut**. Kertoili *Hj. G.* Hinta 25 p.

Maatalouskirjastostammekin myönnämme suoraan meiltä käteisellä rahalla tilattaessa 1 kpleen *ilmaiseksi* kultakin tilatulta 10:ltä tai 100:sta kappaleesta 15 %:in ja 300 kpleesta 20 %:in alennuksen.

Sarjaa jatketaan. Kukin numero myydään erikseen.

Kustannusosakeyhtiö OTAVA.

Helsinki.